

מינהל נא"ב, תאום ובקרה
האגף לחינוך מבוגרים

תוכנית לימודים בתקשורת המונים במסלול השכלת יסוד

כתובה: דליה בר

צוות מלווה: מגי קורן, רכזת, ד"ר מאיר פרץ, לאה אלבוחר, דליה הופשטטר, ד"ר רחל טוקטל, יונה כהן, חוה פלדמן
עריכה לשונית: עידו בסוק

סדר ועיצוב: סטודיו "שחר שושנה"

הוצאה לאור: מחלקת הפרסומים, משרד החינוך התרבות והספורט

כל הזכויות שמורות לאגף לחינוך מבוגרים, משרד החינוך התרבות והספורט

תוכן עניינים

5	הקדמה
8	יעדי תוכנית הלמודים
9	פרקי התוכנית
12	מבנה התוכנית
21	מסלול השכלת יסוד
23	פרק א: מאפיינים של תקשורת בין-אישית ותקשורת המונים
25	פרק ב: תפקידי תקשורת ההמונים
27	פרק ג: חופש הביטוי - חופש העיתונות
29	פרק ד: חדשות ואקטואליה
31	פרק ה: התפתחות אמצעי התקשורת
33	פרק ו: קשרי המולין בין התפתחות הדפוס לשינויים חברתיים ומרכזיים
36	פרק ז: שלבים בהתפתחות הספר
38	פרק ח: שלבים בהתפתחות העיתון
41	פרק ט: שלבים בהתפתחות הקולנוע
43	פרק י: שלבים בהתפתחות הרדיו
45	פרק יא: שלבים בהתפתחות הטלוויזיה
47	פרק יב: התפתחות תקשורת מחשבים - האינטרנט

49

פרק יג: שכנוע - פרסומות

51

פרק יד: חקר השפעות התקשורת

71

מקורות למורה לתקשורת

73

ביבליוגרפיה נבחרת

ביבליוגרפיה

הקדמה

למה תקשורת? משמעותה של התקשורת בחברה מודרנית

אמצעי תקשורת ההמונים מהווים לכלנו מקורות ידע מרכזיים על המתרחש בסביבתנו הקרובה והרחוקה. הם מקנים לנו מידע וידע על אירועים מדיניים, תרבותיים וחברתיים הנמצאים מחוץ לטווח התנסותנו המידית. לעיתים קרובות אמצעי תקשורת ההמונים הם הדרך היחידה העומדת לרשותנו להכיר תופעות טבע וכן תופעות תרבותיות וחברתיות מן ההווה ומן העבר.

ל' מסטרמן אומר ש'בחברות בנות זמנו אמצעי התקשורת (המדיה) הם יוצרים והוגים חשובים של ידע חברתי. הבנת הדרכים שבהן אמצעי התקשורת מייצגים מציאות, הכרת הטכניקות שבהן הם משתמשים והאידיאולוגיות הגלומות בתוך הייצוג, חייבות להימנות עם זכויותיהם של כל האזרחים בחברה דמוקרטית'. בזכות התקשורת מתממשת זכות הציבור לדעת. התקשורת מהווה זרוע מבקרת ומרסנת של מרכזי הכוח בחברה. המידע הזורם מן התקשורת הוא הבסיס לגיבוש עמדה ודעה של אזרח פעיל ומעורב בחברה דמוקרטית. הגיבוש הזה יתבצע באורה טובה ככל שיובנו יותר דרכי עבודתה של התקשורת. החוקים שבמסגרתם התקשורת פועלת ויחסי הגומלין בין שינויים טכנולוגיים לשינויים תרבותיים.

כמו-כן חשוב להכיר מחקרים על השפעות התקשורת ועוד. הכרתם של אלה תהווה כלי שיקנה לאזרח מיומנות בצרכנות נבונה, ביקורתית ומעריכה של תוצרי התקשורת למיניהם.

התקשורת מאפשרת לנו סיפוק צרכים אישיים, תרבותיים וחברתיים שונים, כגון הרפיה מטרדות היום, יום באמצעות משדרי הטלוויזיה, מדורי העיתון השונים, הקולנוע, הרדיו והספר; הטלוויזיה מביאה לתוך בתנו אירועים מדיניים ותרבותיים המתרחשים בפניות העולם השונות ונותנת לנו תחושת השתתפות באירועים אלה. כד הופך העולם כולו לכפר גלובלי, כפי שכינה אותו פרשל מקלוהן.

התקשורת מציגה נושאים שנויים במחלוקת ומעמתת אותנו עם השקפות עולם שונות. ד"ר דינה גורן אומרת בספרה **תקשורת ומציאות** (1986) שהיות שלכלנו ניסיון רב שנים בתור צרכני תקשורת, יש לכל אחד מאיתנו עמדות ודעות נחרצות על ביצועיה, השפעותיה ודרכי עבודתה. חשוב שדעות אלה יתבססו על שיקול דעת ענייני המסתמך על ידע והבנה.

התקשורת בחינוך מבוגרים: משמעות ומתדיקה

ג'יימס קארי (1998) מציג שתי גישות לגבי מקומה ותפקידה של תקשורת ההמונים בחברה. גישה אחת רואה בתקשורת אמצעי להעברה או להפצה (transmission) של מסרים במרחב ממקום אחד למקום שני. הגישה השניה טוענת שאין מדובר בהעברה אלא בהתכנסות (communication), כלומר, ביצירת קשר בין חלקי קהילה (community). התקשורת מכנסת בני אדם סביב סמלים וערכים משותפים ויוצרת תחושה של השתתפות קהילתית.

הוראת התקשורת משלבת בין שתי הגישות.

כדי להבין את תפקיד התקשורת כאמצעי להעברה ולהפצה של מידע, ידע ובידור, יש ללמוד את מבנה ארגוני התקשורת, דרכי פעולתם והטכנולוגיות המשרות אותם. הבנת תפקידיה של התקשורת כמכנסת את הקהילה (מקומית, ארצית או גלובלית) מותנית בהבנת שפות התקשורת, הפרמטרים וה'אנרים' הרלוונטיים בה, הקודים המשמשים אותה בהבניית המציאות והמוסכמות המקצועיות המנחות את פעילותה.

במרכז התוכנית שלנו עומדת הוראת התפקידים החינוכיים שטמלאת התקשורת בדמוקרטיה. רק לאחר שהמורה ביסס פרק זה, הוא יפנה להקניית כלים להערכה וביקורת של תכנים בתקשורת ודרכי פעולתם של ארגוני התקשורת. עיסוק בביקורת התקשורת בטרום התבססה הבנת תפקידיה בחברה דמוקרטית, עלול להוביל את הלומדים לשלילת התקשורת, לפיחות מסוכן באמינותה ונידוד ההימנעות מצריכת חדשות ואקטואליה.

בשיעור התקשורת ישלב המורה אוורור רגשות עם טיפוח מרחב ציבורי וצינולי בכיתה, באופן שיאפשר הבעת דעות מנוגדות, מבוססות ומנומקות.

לימודי התקשורת וה'כרות עם ה'אתר"

לתקשורת ההמונים תפקיד מרכזי בהבניית תפיסת ה'אתר', תרבותו ואורח חייו. אמצעי תקשורת ההמונים משפיעים לאורך זמן על התחייחות אל הזולת. אין להתעלם מכך שתוך כדי בניית עולם אסוציאציות משותף, הטלוויזיה עשויה להקנות או לחזק מושגים מעוותים, דעות קדומות או ראייה סטראוטיפית של קבוצות אנושיות. הוראת התקשורת מאפשרת פיתוח המשגה יעילה וגמישה בחתום החברתי ופיתוח כושר התמודדות עם סטראוטיפים והטיות הכרוכות בצריכת מדיה. התקשורת בכלל והטלוויזיה בפרט יוצרות גירויים להרחבת ההתעניינות בתחומים ונושאים שונים ומבאות מידע על חברות תרבותיות ועמים. הצפייה בסרט או בתוכנית טלוויזיה היא אחת הדרכים לעיסוק בנושאים חברתיים, כגון: חברה דמוקרטית, יחסי אנוש, יחסי יהודים-ערבים, היכרות עם תרבויות זרות ועוד. חשוב לעמוד על אפיונים חינוכיים של "טובים" ו"רעים" בתוכניות טלוויזיה: ה'טובים' – יפים, ה'רעים' – מפערים, והן אפיונים נוספים, כגון: השתייכות לאומית או עדתית של "טובים" ו"רעים". חשוב לפתח את הכושר להבחין בפשטנות ובסטראוטיפיות של דמויות ושל בעיות חברתיות.

האגף לחינוך מבוגרים, הער לצרכים המשתנים של אוכלוסיית הבוגרים, החליט לשלב את לימודי התקשורת בכל מסגרתו. כדי להשיג מטרה זו, הוצאה לאור מקראה להקניית מושגי יסוד בתקשורת: **קשרים ותקשורת**.

במאמרה 'מודל אנדרגוגי התפתחותי בעבודה קהילתית' (גדיש, ג-ד, 1997), ד"ר רחל טוקטלי אומרת ש"האנדרגוגיה היא דרך בחינוך מבוגרים, המבוססת על השקפת עולם אופטימית בדבר יכולתם של בני אדם מבוגרים לקבוע לעצמם מה ילמדו וכיצד יתנהל התהליך של המשך התפתחותם". בהמשך ד"ר טוקטלי מציינת שגורנדטוויג, המייסד הדי של "בית הספר הגבוה לעם", הנהשב במידה רבה לאבי חינוך מבוגרים. קבץ עוד לפני 200 שנה "נורמות חדשניות לגבי התחנכות מבוגרים: פתיחות, יחסים שוויוניים, מעורבות פעילה של הלומד בתהליך, לימוד נושאים רלוונטיים לייחם של המשתתפים ודו-שיח" ח"י" בין מורים לתלמידים".

לימודי התקשורת מזמנים לנו אפשרות נדירה להגשים את העקרונות האלה, תוך דיאלוג אינטלקטואלי ואנושי מלא עם הלומד:

בשיעורי התקשורת המורה אינו במרכז. המתודולוגיה בשיעור התקשורת מעמידה דווקא את התלמיד במרכז:

שיעור התקשורת יהיה לשיעור של חקר, ותפקיד המורה בשיעור כזה הוא להנחות את הלומדים ולהקנות להם יכולת של ניתוח והערכת טקסטים:

המורה המנחה מוביל את תלמידיו מן ההתנסות בחוויה אל התבונה הקוגניטיבית, תוך שימוש בטכניקות שונות של למידה פעילה. חשוב לזכור כי שלא כבמקצועות אחרים, שבהם למורים יש היכרות מוקדמת עם הטקסטים, בשיעורי התקשורת אנחנו עוסקים בטקסטים שהמורים והלומדים נחשפים להם בן-זמנית. למשל: חדשות, משדרי טלוויזיה שונים, פרסומות, עיתון וכד'.

שיעורי התקשורת אינם יכולים להתבסס על ספר לימוד בלבד. שיעור התקשורת חייב להיות חי ותוסס ולאפשר דיון על תוצרי תקשורת ואירועים אקטואליים כמו גם על ניסיונם של הלומדים. לכן ישולבו בשיעורי התקשורת משדרים מוקלטים מן הטלוויזיה, כתבות מעיתונים וכד'.

תפקיד המורה הוא לסייע ללומדים לפתח כישורי הערכה וביקורת. גישה זו יוצרת לומד עצמאי, בעל שיפוט אוטונומי, המסוגל ודוצה ליישם בחיים את מה שלמד בשיעורי התקשורת.

יעדי תוכנית הלימודים

הסוגיה המרכזית בשיעורי התקשורת היא תפקידי התקשורת בחברה בכלל ובחברה הדמוקרטית בפרט. לאור זאת נקבעו מטרת ותוכנית הלימודים. תוכנית הלימודים שלפניכם מאגדת תוכנית לימודים ללומדי להשכלת יסוד עם תוכנית לימודים ללומדים במסגרת עשר שנות לימוד.

מטרת-על:

לפתח אצל הלומדים הבנה, כושר ניתוח, מעורבות והשתתפות אורחית בחברה ובמדינה, המבוססים על הכרה במרכזיותה של תקשורת חופשית.

יעדים:

1. להבין את תפקיד תקשורת המונים בחיי היחיד והקבוצה ובחברה האזרחית במדינה דמוקרטית, כדי ליצור מעורבות והשתתפות אזרחית.
2. להכיר ולהבין את המבנה ואת דרכי העבודה של ארגוני התקשורת, כדי להעריך את מקומם ואת תפקידם של אמצעי התקשורת בחברה דמוקרטית.
3. להבין שתוצרי תקשורת הם פועל יוצא של בחירה מקצועית ואנושית, ולא שיקוף נייטרלי של המציאות.
4. להכיר, להבין, לנתח, למיין ולבקר תוכני תקשורת: חדשות ואקטואליה, בידור ותרבות פופולרית.
5. להכיר ולהבין את הקשר בין התפתחותם ההיסטורית של אמצעי התקשורת: דפוס, צילום, רדיו, טלוויזיה, אינטרנט לבין תהליכים תרבותיים וחברתיים.
6. להבין, לנתח ולבקר את התפקיד, המטרות וההשפעה של פרסומת תעמולה והסברה.
7. להיות מודעים להשפעותיה האפשריות של התקשורת על הפרט והחברה.

פרקי התוכנית

פרקי התוכנית המוצגים כאן כוללים את הפרקים המיועדים להשכלת יסוד ואת הפרקים המיועדים לעשר שנות לימוד.

רמת השכלת יסוד: פרקים א-ד

פרק א עוסק בהקניית מושגי יסוד בתקשורת, תוך הבחנה בין סוגי תקשורת שונים: תקשורת בין-אישית לעומת תקשורת המונים.

תקשורת בין אישית:

סוגי תקשורת בין-אישית, גורמים המשפיעים על תהליך התקשורת הבין-אישית, 'דעשים' בתקשורת בין-אישית, וההבחנה בין תקשורת בין אישית לתקשורת המונים. פרק זה מאפשר לנו להקנות מושגי יסוד כגון: מוען, נמען, מקור, פענוח ועוד, ומבחיר את הגורמים לאי-הבנות ('דעש') בתקשורת.

עיסוק בנושא זה הוא גורם מזמן לפיתוח מודעות לנושאים כגון: הצורך להקשיב לזולת; חשיבותו של ניסוח ברור ומדויק; התשבות ברקע האישי של כל המשתתפים בתהליך התקשורת.

תקשורת המונים:

הבהרת המושג 'תקשורת המונים' והבנת השוני בין תקשורת בין-אישית לתקשורת המונים.

נעיר כאן שחשוב שהמורה יזכור שהתקשורת הבין-אישית היא מרכיב מרכזי בתוך תקשורת המונים. לדוגמה: שפת הגוף של המשתתפים בדיונים או של דמויות במשדירים, שפת הלבוש, ה'דעשים' בתקשורת בין משוחחים שונים וכדומה. העיסוק בנושאים אלה אינו מסתיים עם גמר הפרק. נהפוך הוא: פרק זה מאפשר הקניית 'לְכָנִים' שמהן נבנה בהמשך את הבניין.

חשיבות רבה יש לדיון על תפקידי התקשורת בחברה. גם כאן, כמו בפרקים האחרים, יתבסס המורה על ניסיון החיים של הלומדים. המורה יצג בפני הלומדים טקסטים מן הטלוויזיה, מן העיתונות היומית, השבועונים והמוספים, ויאפשר ללומדים לזהות את תפקידי כל אחד מן הטקסטים.

פרק ב עוסק בחשיבות חופש הביטוי בחברה דמוקרטית.

בהוראת פרק זה שני יסודות מרכזיים:

א. ידע

ב. התמודדות עם דילמות.

יותר מכל פרק אחר חשוב ללמד סוגיות אלה בשיטת החקר. המורה יציג לכיתה דילמות ויאפשר לתלמידים להעלות כל עמדה שיהיו מעוניינים בה. תפקיד המורה הוא לסייע ללומדים להגיע לעקרונות ולמסקנות, תוך הנחה באמצעות הצגת 'מכשולים'. התלבטות בדילמות מאפשרת עיסוק משמעותי בנושא. שינון, במקרה זה, אינו אפקטיבי והוא חסר ערך.

פרק ג עוסק בחדשות ובאקטואליה.

הפרק מקנה ידע על תפקיד החדשות ומדורי האקטואליה, על תהליך הפקת החדשות ועל העקרונות המנחים את ארגוני התקשורת.

כדאי לנתח עם הלומדים מהדורות חדשות מן הטלוויזיה או עמוד חדשות בעיתון. כך ניתן לזהות את התהליכים והעקרונות המוצגים בפרק, תוך כדי ניתוח הטקסטים. הדיון על אתיקה עיתונאית ואחריות עיתונאית חשוב מאוד, משום שאזרח במדינה דמוקרטית צריך לדעת מהם גבולות העיתונות, ועל מה במתפרסם בה זכותו וחובתו להגיב.

פרקים ד-יב עוסקים בהתפתחות ערוצי התקשורת.

פרקים אלה דנים בתהליך ההתפתחות של ערוצי התקשורת. במרוכס של פרקים אלה עומדת הבנת קשרי הגומלין בין התפתחות ערוצי התקשורת לשינויים חברתיים וחברתיים. כוונתנו להבנת הקשר בין המצאת הדפוס והשינויים החברתיים והחברתיים שחלו בעקבת זאת בחברה המערבית, השפעת המצאת הטלגרף על העיתונות ועל התפתחות התקשורת האלקטרונית.

לפרקים אלה יש להוסיף את נושא האינטרנט. נושא האינטרנט אינו מופיע במקראה, והמורה ימצא המלצות למקורות בנוף התוכנית. לאינטרנט השפעה רבה כיום על החברה שלנו. הוא מהווה ערוץ דמוקרטי המאפשר לכל פרט להגיע למידע בכל תחום שבו הוא מעוניין או להעביר מסרים ללא תלות בארגוני תקשורת. האינטרנט מאפשר תקשורת בין אישית רחבת היקף, תוך עקיפת מכשולים פיזיים, תרבותיים, פוליטיים וכו'.

בצד הברכה טמונות גם סכנות, בעיקר לילדים ולנוער: התמכרות, עידוד תרבות הצריכה, חשיפה לתכנים לא מתאימים, חשיפה אישית בפני אנשים לא רצויים. יש לשים לב לתחרות בין ערוצי התקשורת ולהשפעתה של כל המצאה טכנולוגית חדשה על הערכים הוולקיים. תהליכים אלה לא התרחשו רק בעבר; הם מתרחשים יום יום, לנגד עינינו, ולא תמיד אנו מודעים לכך.

פרק יג דן בפרסומת. הפרסומת מציפה אותנו מכל עבר ומשפיעה על רבות מן ההחלטות היום יומיות שלנו. חשוב מאוד לפתח הבנה של מטרות הפרסומת, תהליכי הפקתה, המציאות שהיא מציגה ודרכי השפעתה.

בפרק האחרון (פרק יד) לרמת השכלת יסוד נעשה ניסיון להציג עקרונות אחדים בחקר השפעות התקשורת. במשך עשרות השנים שבהן נחקרת השפעת התקשורת התפתחו גישות ואסכולות שונות בסוגיה זו. המחקר העוסק בהשפעות התקשורת הוא מחקר דינמי. אין לו מסקנות נחרצות וחד-משמעיות; יש בו גישות שונות הדרות זו לצד זו.

מבנה התוכנית

מסלול השכלת יסוד

הנחת תוכנית עבודה להשכלת יסוד

אנחנו מניחים שיקשה על המורה לטפל בכל הנושאים לעומק. לכן מוצעות כאן 'תוכנית גרעין' ותוכנית מורחבת'. כל מורה יתכנן את תוכנית העבודה שלו בהתאם למשאבי הזמן ולאוכלוסיית היעד שלו. התוכנית בתקשורת, כפי שהיא מוצגת כאן, היא בסיסית ומצומצמת מאוד, ולכן רצוי ללמד את פרקים א - י"ד.

בכל מקרה, על המורה ללמד את ארבעת הפרקים הראשונים בהיקף המוצע בתוכנית זו:

- א. מאפייני תקשורת בין-אישית ותקשורת המונים
- ב. תפקידי תקשורת המונים
- ג. חופש הביטוי וחופש העיתונות
- ד. חדשות ואקטואליה

ובנוסף לכך, תוכנית מצומצמת בשאר הנושאים.

כמו-כן יש לבחור מספר נושאים המציגים וממחישים את קשרי הגומלין בין התפתחות טכנולוגיות התקשורת לבין תהליכים חברתיים וחברתיים (כמו: המצאת הדפוס, האינטרנט, הקולנוע וכד').

תוכנית הלומדים ברמה של השכלת יסוד מקנה ללומדים ידע והבנה בנושאים הבאים:

- מאפיינים של תקשורת בין-אישית ותקשורת המונים
- תפקידי תקשורת ההמונים
- חופש הביטוי – חופש העיתונות
- חדשות ואקטואליה
- קשרי הגומלין בין התפתחות אמצעי התקשורת לבין שינויים חברתיים ותרבותיים
- מסרי שכונוג בפרסומת
- חקר השפעות התקשורת (ברמה בסיסית).

תרגול והערכה

אנו ממליצים לשלב דרכי הערכה חלופיות (אלטרנטיביות), מעבר להערכת השיגים באמצעות מבחנים. באמצעות הערכה חלופית אנו מזמנים לומד המבוגר אפשרות להיות שותף פעיל בקביעת הקטגוריות להערכה ובתכנון תהליך ההתקדמות בחומר הנלמד.

בשונה מן הגישה המסורתית, גישה זו מאפשרת לנו התייחסות אל התהליך ולא רק אל התוצר. הפעלות מסוג זה מאפשרות למורה לעבור מגישה בנקאית של העברת ידע ממנו אל התלמיד לגישה של מדרוך מנחה המסייע ללומד הפעיל. ההערכה החלופית מאפשרת דיאלוג אמיתי בין מורה לתלמיד. המורה שוב אינו משאב הידע הבלעדי אלא יותר בגדר מתווך בין הידע ללומד הפעיל.

במסגרת ההערכה החלופית, נעשה שימוש במגוון שיטות וכלים, כגון: תיק עבודות (פורט-פוליו), יומנים, תערוכות, תצפיות, ראיונות, דיווח בעל-פה. בחלק האחרון של תוכנית הלמודים אנו מציעים דוגמאות להפעלות היכולות לשמש להערכה חלופית. ברוח הצעות אלה המורה יכול לפתח תרגילים ועבודות על-פי רמת התלמידים וצורכיהם.

תהליך ההערכה חייב להיות מקושר לחומר הנלמד באופן שהלומד יבין מהו הידע שהוא נדרש להציג. בגמר תהליך העבודה חשוב לעורר תהליך של התבוננות עצמית (רפלקסיה), שבו התלמיד ינתח את תהליך העבודה שלו, את הקשר בין התהליך לבין המסקנות, יציין באלו בעיות נתקל תוך תהליך העבודה וכיצד הן נפתרו או לא נפתרו.

הצעה לעבודות ומרגילים

המטלה	הטכניקה	תנושא	המטרה
<p>התלמיד יכין תזק ובו אוסף של כתבות חשיפה וביקורת. לחילופין, התלמיד יכול להקליט כתבות מן הטלוויזיה.</p>	<p>איסוף חומרים מן התקשורת</p>	<p>תקשורת ודמוקרטיה</p>	<p>העמקת ההבנה של תפקיד התקשורת בחברה דמוקרטית</p>
<p>התלמיד יאסוף ויצג כתבות וימזין אותן על-פי ערכי החדשותיות שבהן.</p>	<p>איסוף ומזין כתבות מעמודי החדשות או ממגזינים חדשות בטלוויזיה</p>	<p>חדשות ואקטואליה</p>	<p>פיתוח הבנה של ערכי החדשותיות ומידע חיוני בחדשה (חמש המ"מים)</p>
<p>התלמיד יבחר נושא ויבצע תחקיר רקע ותחקיר שטח.</p>	<p>הכנת תחקיר</p>	<p>מקורות מידע של עיתונאים</p>	<p>העמקת ההבנה באמצעות יישום</p>
<p>התלמיד יוצג בכיתה ויוגש בכתב.</p>			
<p>התלמיד יכין שאלות לראיון ויבצע את הראיון. אפשר לקיים ראיון בהמשך לתחקיר שכבר בוצע.</p>	<p>ביצוע ראיון עיתונאי</p>	<p>ראיון עיתונאי</p>	
<p>התלמיד יבחר נושא, יצלם כמה תמונות ומתוכן יבחר אחת שלדיעו מציגה את נושא באופן הנכון ביותר. התלמיד ייתן כותרת לתמונה וינמק את בחירתו. עבודה זו אפשר להכין גם בקבוצות. אפשר להרחיב ולצרף את התמונה לכתבה. אם התלמיד כותב כתבה, עליו להקפיד על חמש המ"מים. כדאי שהתלמיד ינתח את ערכי החדשותיות של הכתבה שלו.</p>	<p>בחירת תמונה לעמוד הראשון של העיתון</p>	<p>צילום עיתונאי</p>	<p>הגנת המחליק של קבלת החלטה על ידי עורך</p>

המטלה	הטכניקה	הנושא	המטרה
<p>התלמיד יציג את הנושא בדרך שהוא יבחר בה. בנוסף, יגיש התלמיד סיכום כותב.</p>	<p>הצגת נושא בפני הכיתה. אפשרויות שונות: הרצאה קצרה, פלקט מלווה בהסבר, המחזה, ניהול דיון, הצגת משדר מוקלט בליוי דיון בכיתה, ועוד.</p>	<p>מתאים לכל אחד מן הנושאים</p>	<p>התמודדות עצמאית עם נושא, פיתוח יכולת רטורית</p>
<p>התלמיד ישווה את העמוד הראשון של כמה עיתונים. ההשוואה יכולה להתייחס לצורה או לתוכן או לשניהם. (עזרה: גודל האות, צבע, מיקום הכותרת בעמוד, האם בעמוד הראשון מופיע רק הכותרת או גם הכתבה ועוד); תוכן: האם מופיעים אותם הנושאים, האם מוקדש להם אותו השטח, מה נאמר בכותרות); מה למד על כל אחד מן העיתונים?</p>	<p>השוואה בין כותרות של עיתונים</p>	<p>חדשות</p>	<p>פיתוח מודעות להצגה שונה של נושאים בעיתונים שונים</p>
<p>עבודה בזוגות: שני לומדים יקליטו חדשות, אחד מן הערוץ הראשון ואחד מן הערוץ השני. השוואה: האם הופיעו אותם הנושאים? האם הם הוצגו באותו סדר? כמה זמן הוקדש לכל נושא?</p>	<p>הקלטה</p>	<p>חדשות</p>	<p>כ"ל</p>
<p>התלמיד יציג פרסומות מן העיתונות הכתובה או מן הטלוויזיה ויציין איזה מידע ניתן לו בפרסומת ואיזה מידע חשוב לא מפורט בפרסומת. אפשר לבקש לאסוף פרסומות על אותו הנושא ולבקש לבדוק איזה מידע נותנת כל אחת מן החברות ואיזה מידע הן אינן נותנות.</p>	<p>בדיקת מידע</p>	<p>פרסומת</p>	<p>פיתוח מודעות למידע הניתן ולמידע שאינו ניתן בפרסומת</p>

המטלה	הטכניקה	הנושא	המטרה
התלמיד יאסוף פרסומות על-פי נושא, הנושא יכול להיות המוצר או קהל היעד (נשים, גברים, ילדים, נוער וכד').	איסוף פרסומות על-פי נושא	פרסומת	פיתוח מודעות למסרים סמויים בפרסומת
התלמיד יתאר את מאפייני המוצר או את מאפייני קהל היעד (אפשר גם את שניהם).			
התלמיד יפרט את המסרים הסמויים של הפרסומות שבחר.			
	דיון באירועים שבהם התקשורת מעלה נושאים לסדר היום הציבורי /או חושפת מחדלים ושחיתויות	חדשות ואקטואליה	פיתוח מודעות לתפקידיה הדמוקרטיים של התקשורת
	דיון באירועים המציגים דילמות של חשיפה בהקשר לכבוד האדם, צנעת הפרט, הגנה על שלום הציבור וביטחון המדינה.	חדשות ואקטואליה	פיתוח מודעות למגבלות חופש הביטוי
	התנסות בהעברת מכתבים. התנסות באיחור מידע. דיון על יתרונות וחסרונות.	אינטרנט ואי-מייל	פיתוח מיומנויות: שימוש בתקשורת אלקטרונית ומודעות לאינטרנט כמקור מידע (תוך מודעות לסכנות)

הלומדים כחוקרי תרבות

כדאי לאפשר ללומדים להתנסות בגישות החקר.

הלומדים יכולים לערוך מחקר אתנוגרפי הקשור להשפעות של טכנולוגיות תקשורת חדישות על חיי הפרט, המשפחה והחברה. מחקר אתנוגרפי הוא מחקר המבוסס על תצפית ועל ראיונות עומק עם הנחקרים.

לדוגמה: מחקר אתנוגרפי על 'סלפון נייד', הלומד יאתר אוכלוסיית יעד בת 10-12 נחקרים. חשוב שהנחקרים יהיו ממשפחות שונות, ואם אפשר – משכונות שונות.

השאלון המוצע להעברה בין הנחקרים

זהו שאלון דמוגרפי. תחילה יש לזהות את אוכלוסיית הנחקרים.

שם הנחקר: _____ מין _____ גיל _____ מקום מגורים _____

עסוק

ארץ מוצא

השכלה

מאגר שאלות:

1. האם את/ה משתמשת/ת בפלאפון רק במקרים דחופים?
2. האם את/ה משוחח הרבה בפלאפון?
3. מהי השפעת הפלאפון על היחסים בינך ובין בן/בת הזוג שלך?
4. מהי השפעת הפלאפון על היחסים עם הילדים שלך?
5. כיצד משפיע הפלאפון על היחסים עם ההורים שלך?
6. האם הפלאפון משפיע על היחסים שלך עם חברים?
7. עם מי במשפחה הפלאפון מחזק את הקשרים?
8. עם מי הפלאפון מחליש את הקשרים?
9. על אילו נושאים את/ה משוחח/ת בפלאפון?
10. האם את/ה נוהג להתקשר בזמן בילוי?
11. האם ההורים דורשים ממך להתקשר כשאת/ה נוסע מן הבית?
12. איך את/ה מרגישה/ה כאשר דורשים ממך להתקשר כשאת/ה רחוק מן הבית?
13. האם בן הזוג שלך נוהג להתקשר כשאת/ה רחוק מן הבית?
14. האם את/ה נוהגת להתקשר מן הדרך אל בן זוגך/ בת זוגך?
15. האם את/ה מקיים/ת שיחות ארוכות עם חברים / ות?
16. האם את/ה מרגישה/ה שהמשפחה שולטת לך על כל רגע מאז שיש לך פלאפון?

הלומדים יקיימו את הראיונות והמורה ינחה אותם בהצגת שאלות לחומר שהצטבר, באופן שיאפשר הוצאת מסקנות מתוך הראיונות. למשל:

האם הפלאפון הוא מכשיר שבו רק מודיעים הודעות קצרות או שהוא משמש לשיחות נפש?
האם הפלאפון מקרב או מרחיק חברים, בני משפחה?
האם יש לו השפעה על היחסים בתוך המשפחה? איזו השפעה?
מי מרגיש שהפלאפון נותן לו שליטה ומי מרגיש שבגלל הפלאפון שולטים לו בחיים?
האם יש שוני בין קבוצות גיל שונות בהתייחסות לפלאפון?

אפשרויות נוספות:

אפשר לבדוק בדרך דומה את השפעת הווקמן, האינטרנט, הטלוויזיה, האי-מיל... צריך רק לנסח שאלות מתאמות (וצוי לשתף את הלומדים בניסוח השאלון).

אפשר להשוות בין התפקידים החברתיים וההשפעה של טכנולוגיות תקשורת שונות:
איזו טכנולוגיה משפיעה יותר על יחסים בין-אישיים ואיזו טכנולוגיה משפיעה יותר על נושאים ציבוריים?
במה דומות רבמה שונות ההשפעות של טכנולוגיות מגוונות?
כמוכן, אפשר לאתר נקודות השוואה נוספות יחד עם הלומדים.
ברוח ההצעות האלה יכול המורה לפתח תרגילים ועבודות כראות עיניו.

אנחנו מאחלים עבודה מעניינת ופורייה ללומדים ולמורים. נשמח לעזור ולהדריך בכל נושא.